

e-ISSN: 2536-4596

KARE- Uluslararası Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi

KARE- International Journal of Literature, History and Philosophy

Başlık/ Title: Dina Rubina'nın Roman Sanatı

Yazar/ Author

ORCID ID

Arzu Cebe

0000-0001-6640-6132

Bu makaleye atf için: Arzu Cebe, "Dina Rubina'nın Roman Sanatı", *KARE*, no.4 (2017): 36-50

To cite this article: Arzu Cebe, "The Art of Novel by Dina Rubina", *KARE*, no.4 (2017): 36-50

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 20 Şubat 2019

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29 Mart 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Nisan 2019

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Yazar: Arzu CEBE*

Dina Rubina'nın Roman Sanatı¹

Özet: Bu çalışmada; XXI yüzyıl hem çağdaş Rus edebiyatının hem de İsrail edebiyatının en önemli kadın temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Dina Rubina'nın romanları ele alınacaktır. Yazar her romanında; romanın yapısı ve konusuna bağlı olarak farklı dil, üslup ve anlatım tekniği kullanmıştır. Taşkent'te dünyaya gelen yazar, önce Rusya'da daha sonra İsrail'de yaşamını sürdürmüş, yaşadığı ülkelerdeki insanların sosyal ve kültürel yaşamları, gelenek, görenek ve adetleri, dini inanışları, kullanmış oldukları farklı diller, yazara edebi sanatında eşlik etmiş, yazar bu kaynaktan ustaca yararlanmışır. Örneğin, Rubina'nın edebi sanatının belki de en belirgin özelliklerinden biri eserlerinde genellikle farklı dillerde cümleler; atasözleri ve deyimleri kullanmayı tercih etmesidir.

Çalışmada yazarın büyük çaplı eserleri incelenerek romanlarına has birçok özellik örneklerle birlikte ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dina Rubina, dil, üslup, mekân, roman.

The Art of Novel by Dina Rubina

Abstract: This work consists of the research of novels by Dina Rubina, one of the most important female representatives of both Russian and Israeli Modern Literatures. Dina Rubina uses different language, style and narration techniques in every novel, depending on each novel's structure and topic. Born in Tashkent, the writer lived in Russia and then moved to Israel. Thanks to her acquaintance with different customs and traditions, religious beliefs, various languages and socio-cultural life styles of the countries she lived in, Rubina uses her immense knowledge of culture masterfully and reflects this background in almost all her novels. For instance, she prefers using proverbs, sayings and sentences in different languages – a feature that is the most remarkable one in her literary works. This research work studies Rubina's large-scale literary works and presents many peculiarities of her novels that will be revealed through examples.

Keywords: Dina Rubina, language, style, space, novel

* Araş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, İbrani Dili ve Edebiyatı

¹Bu çalışma, Prof. Dr. Sevinç Üçgül danışmanlığında yürütülen "Dina Rubina'nın Romanlarında Temel Motifler" adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

Giriş

Rubina, anlatım tekniklerinden; metni zenginleştirecek unsurlarla birlikte metne sadelik ve daha samimiyet katmak adına birçok detaydan istifade etmiştir. Bununla birlikte, romanlarında ironi, benzetme, mizah, abartma gibi söz sanatlarını da ustaca kullanmıştır. Geleneksel roman kurgularında sık rastlanan olay örgüsünün geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlara ait olması durumuna karşın, Rubina'nın romanlarında yazarın bu kronolojik sıralamayı takip etmediğini görmekteyiz. Yazarın romanlarının metinler arası ilişkisi, yani yeni metne tam odaklanmışken farkında olarak ya da olmayarak başka metinlere dönüş veya vurgulama yapma gibi özellikleri geleneksel roman kurgusundan farklılık arz etmektedir.

Romanların kurgusu klasik ve modern roman kurgusunu değil, daha çok postmodern bir roman kurgusunu andırmaktadır. Yazar, romanın kurgusunu oluştururken oldukça fazla metni romana dâhil etse de metinler arası ilişkiyi ön planda tutarak konuyu çok zincirli olay örgüsü içinde kurgulamaktadır. Romanda belirli bir düzen içinde işlenmiş ana konu ve birbirinden bağımsız olarak ele alınan fakat özünde küçük ayrıntılarla birbirine bağlı olan yan konular dikkati çekmektedir. Genellikle yazarın romanlarında sıklıkla geriye dönüş tekniğini kullandığını görmekteyiz. Bununla birlikte romanlarda tasvir ve betimlemelere oldukça sık yer verilmektedir. Bütün bunların yanı sıra eserlerinde oldukça fazla mekân ögesinin kullanılması, olay akışının aniden değişmesi ve romanın hiç beklenmedik bir şekilde (örneğin ana karakterin ölümü gibi) bitmesi Rubina romanlarının özelliklerinden sadece birkaçıdır.

Dina Rubina'nın Roman Sanatı Üzerine

İşte Mesih Geliyor adlı roman Rubina'nın ilk roman deneyimidir. Romandaki olaylar İsrail'de cereyan etmektedir. Ülkenin siyasi, kültürel yaşamı, farklı tipler, olaylar, bitmek tükenmek bilmeyen çatışmalar romanda sanki bir tür oyun alanı içinde yer almaktadır. Roman üç ana bölümden oluşmaktadır: İlk bölüm on beş, ikinci bölüm otuz üç, üçüncü bölüm ise kırk yedi alt bölümden ibarettir.

Roman, her açıdan kimlik arayışı üzerine kurgulanmıştır. Eser, İbn Meymün'un (diğer adıyla İbn Maymonid'in)² "İmanın On Üç İlkesi" adlı

² *Maymonid - Rabbeynu Moşe Ben Maymon, Musa İbn Maymonid veya Musa İbn Meymun 1135-1204 yıllarında yaşamıştır. Ortaçağın en büyük Yahudi bilgincilerinden biri olan Haham Moşe ben Maimon, Yahudi filozofu, Talmud yorumcusu, Haham, yasa kitabı yazarı ve hekimdir. Ayrıca rütbesinin ve*

kitabından bir alıntıyla başlar: “Ağır ağır da olsa, ben tüm inancımınla Mesih’in geleceğine inanıyorum; ben her gün onun gelmesini bekleyeceğim.” (Maymonid, “İmanın On Üç İlkesi”)³. Romanın böyle bir alıntıyla başlaması aslında içeriğine bir göndermedir. Mesih ve Mesih’in geliştiği romanda sık sık tekrarlanan laytmotiflerden biridir. Musevi inancına göre “Tanrı’nın mesh ettiği” anlamına gelen Mesih’in bir gün geleceğine ve İsrailoğullarını kurtararak onları bir araya toplayacağına inanılmaktadır. Bu inancıya göre Mesih’in gelişine kadar bütün İsrailoğullarının İsrail’e dönüş yaparak orada toplanmaları gerekmektedir. Çünkü yeniden zuhur eden Mesih, yeni İsrail devletini kuracak ve Yahudilere Hazreti Davut ve Hazreti Süleyman dönemlerindeki o ihtişamlı hayatlarını yeniden yaşatacaktır.

İşte Mesih Geliyor romanındaki olaylar bazen ana karakter Zyama tarafından bazen de yazarın kendisi tarafından anlatılmaktadır. Bu yüzden, sanki romanda aynı anda devam eden iki olay örgüsü olduğu izlenimini bırakıyor. Bazen de aynı olay hem yazar hem de Zyama tarafından anlatılıyor. Belki de bu sebepten dolayıdır ki *İşte Mesih Geliyor* romanının karmaşık bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca roman hiç beklenmedik bir şekilde, ana karakter Zyama’nın ölümü ile bitmektedir. Tam bu esnada anlatıcı görevini yazar üstlenmiştir. Yazar, *İşte Mesih Geliyor* romanında oldukça sade bir dil kullanmakla birlikte, Mesih, Yahudi-Arap ilişkileri gibi ciddi konuların anlatımında bile mizahi bir dil kullanmıştır.

Rubina’nın kurgu ve üslup açısından incelenmesi gereken en önemli romanlarından biri de *Sindikata* adlı romanıdır. Üslup açısından oldukça karmaşık olan bu roman üç ayrı bölümden ve kırk altı bölümden ibarettir. Bu bölümler farklı içeriğe sahip olup aynı konunun içerisine dâhilmiş izlenimi bırakmaktadır. Dikkatli bir okuyucu onların farklı içeriklere sahip olduğunu fark edebilir. Romanın kurgusuna gelince, oldukça fazla kişi ve sürekli değişen mekân ögesi görülmektedir. Romanda konu açısından belirli bir şekilde başlayan, gelişen, düğümlenen sorunlar, olayların gerilim noktasına tırmanışı ve herhangi bir sonuçla bitmeyen bir olay örgüsü izlendiği görülmektedir. *Sindikata* romanındaki olay ve kişiler; yazarın hayatı ile örtüştüğü için romanı otobiyografik roman

isminin baş harflerinden oluşan “Rambam” adıyla da tanınmaktadır. O, Yahudi olmak isteyen bir kişinin “İmanın On Üç İlkesi”ni kabul etmeden Yahudi olamayacağı fikrini savunuyor. Url: <http://www.eleven.co.il/article/12576> (Erişim Tarihi: 13.01.2015)

³ [Рубина, И. Дина\(1996\) Вот идет Мессия!](http://www.love-read.ru/love-read-book.php?id=1933&p=1) СПб: Петро, 1999, 320 с. Url:<http://love-read.ru/love-read-book.php?id=1933&p=1> s.1(Erişim Tarihi: 13.02.2019)

olarak tanımlanması, romandaki olay örgüsünün gerçek olarak kabul edilmesi ve gerçekçi roman olduğuna dair yapılan yorumlarla ilgili yazar şöyle der:

“*Sindikat*'ta realizm mi? Oradaki gerçekçi kimdir? Hiç kimsenin hiçbir zaman görmediği sanal peygamber mi? Romandaki ölü seyyah mı? Dünyayı yakan ateşli melek piroman mı? Manastıra giden Doğu Yahudisi mi? Romanda bir türlü meydana çıkmayan muhteşem Groys mu? Ya da son olarak kayıp kabilelerin bulunduğu ve belli olmayan bir istikamete doğru yönelen kayıp gemi mi? Bunun neresi gerçekçilik? Bunlar romanın önemli görevi için bir araya gelen tam bir mizah demetidir.”⁴

Yazarın da belirttiği gibi romanda kurgu, hiç kimsenin hiçbir zaman görmediği sanal peygamberin, roman boyunca seyahat eden bir ölünün, sürekli ateşle oynayan ve yazarın ateşli melek adını vermiş olduğu piromani hastasının, manastıra giden Doğu Yahudisinin, bir türlü meydana çıkmayan Groys'un ve son olarak da kayıp kabilelerin bulunduğu ve belli olmayan bir istikamete doğru yönelen kayıp geminin etrafında akıp giden olaylardan oluşmaktadır.

Sindikat romanı *mizahi roman* olarak adlandırılrsa da romandaki birkaç fıkra anlatımı dışında komik unsurlara rastlanmadığını, hatta Rubina'nın diğer romanlarıyla kıyaslarken *Sindikat*'ın bir roman olarak oldukça sade bir dille anlatıldığını görmekteyiz. Yazar, yapılan eleştirilerin aksine, söyleşilerinin birinde mizahi romanın hiciv romanı anlamına gelmediğini, bunların edebiyatın farklı türleri olduğunu, *Sindikat*'ın içinde trajik olayların yer aldığı sayfaların da bulunduğunu ve bu romanın onun edebi sanatında bir başarı kademesi olduğunu belirtmiştir.⁵

Dina Rubina'nın *Kordova'nın Beyaz Güvercini* adlı eseri yazarın geriye dönüş tekniğine oldukça fazla yer verdiği romanlardan biridir. Roman ilk izlenimde birbirine bağlantısı yokmuş gibi var olan metinlerden, ayrı ayrı zamanlarda cereyan eden olay örgüsünden, oldukça fazla mekân ögesinden ibaret olduğu için asıl olay örgüsünün nerede başlayıp nerede devam ettiğini takip etmek zaman zaman okuru zorlamaktadır. Hatta romandaki olay örgüsü, konunun başından ya da bazı modern

⁴ Роман в жанре комикса. Интервью с Майя Кучерская. "Российская газета" - Федеральный выпуск №3682 Url: <http://www.rg.ru/2005/01/26/rubina.html> (Erişim Tarihi: 09.02.2019)

⁵ Рубина, И. Дина. Я уже не вернулась в Россию . Интервью с Полина Лимперт MIGnews.com Url: http://mignews.com/news/interview/world/231204_165406_72190.html (Erişim Tarihi: 09.02.2019)

romanlarda olduğu gibi sonundan bir sahneyle değil, konunun tam ortasından başlamaktadır. Bu romanda Rubina'nın, *İşte Mesih Geliyor* ve *Sindikata* adlı ilk iki romanından farklı olarak dil ve üslup açısından sade bir dil kullanımından kaçındığını görmekteyiz, fakat bu romanlarla ortak özelliği, romanın bitiş şeklidir: Roman, ana karakter Zahar Kordovin'in ölümü ile sonuçlanmaktadır.

Leonardo'nun El Yazısı adlı roman Dina Rubina'nın mistik ve mitolojik motifleri kullandığı ilk romandır. Roman beş ana bölüm ve yirmi yedi alt başlıktan ibarettir. Anlatıcı bazen yazarın kendisi bazen de Senya isimli karakterdir. Romanda oldukça sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Bundan önce bahsettiğimiz ilk üç romandan farklı olarak *Rubina*, *Leonardo'nun El Yazısı* adlı romanında geriye dönüş tekniğini hemen hemen hiç kullanmamıştır. Hatta yazarın diğer romanlarını da incelediğimizde geriye dönüş tekniğinin fazla kullanılmadığı tek roman *Leonardo'nun El Yazısı* romanı olduğunu söyleyebiliriz. Bu hususun romana sadelik kazandırdığı fark edilmektedir.

Yazarın, *Petruşka Sendromu* adlı romanı çok az sayıda şahıs kadrosu ile karşımıza çıkmaktadır. Romanda kullanılan halk inanışları, mit, efsane gibi folklorik motifler, aynı zamanda kukla motifinin hem mitolojik hem folklorik açıdan öne çıkarılması aslında çok sade olan roman konusunu renklendirmiştir. Anlatıcı, yazarın kendisidir. Romanda oldukça sade ama betimleme ve tasvirlerle zenginleşen bir dil kullanımına rastlanmaktadır.

Dina Rubina'nın bir diğer geniş kapsamlı eseri *Rus Kanaryası* adlı romanıdır. Bu roman, yazarın diğer romanlarına kıyasla karmaşık bir kurgu yapısına sahip olmakla birlikte en zengin şahıs kadrosuna sahip olan romanıdır. Romanın bu denli karışık bir yapıya sahip olması belki de onun bir triloji roman olmasıyla bağdaştırılabilir. Yazarın bu son romanında hem anlatım açısından, hem kullanılan teknikler, dil ve üslup açısından kendini oldukça geliştirdiğini görmekteyiz.

Rus Kanaryası romanının 20. yüzyılda başlayan olay örgüsü günümüze kadar devam etmektedir. Rubina bu romanda Rus dilini tüm folklorik zenginlikleriyle birlikte kullanarak her şeyi ince ayrıntısına kadar; okuruna hissettirmek istediği kokuyu, duymasını istediği sesleri, gün batımını ve doğumunu, kırsal bölge ve şehir hayatını betimlemiştir. Roman yazarın söz sanatlarına ve anlatım tekniğine ne kadar hâkim olduğunun bir göstergesidir denilebilir. Okur farkında olmadan roman karakterlerinin peşine takılarak farklı ülkelerin, şehirlerin cadde ve sokaklarında dolaşır. Romandaki olaylar belirli kronolojik sıraya göre

devam etmemektedir. Sık sık konular arası geçişlerin yapıldığı romanda konu takibi okuru zorlamaktadır. Yazar, olayın olduğu zamanı anlatırken aniden geçmişe yönelir ya da yer yer geleceğe dair ipuçları vermektedir.⁶ Bunu yaparken zamanla birlikte mekân ve kişiler, akabinde olaylar da aniden değişebiliyor. Yazar, bunu romanda aynı anda devam eden iki farklı ama birbirleriyle bağlı olan konu arasında da yapıyor. Bu yüzden trilojinin kurgusunun yazarın diğer romanlarına göre daha karmaşık olduğu söylenebilir.

Rubina'nın, roman sanatının en önemli özelliklerinden biri de yazarın çok sıklıkla epigraflara⁷ müracaat etmesidir. Kullanılan epigrafların büyük bir kısmı romanın veya kullanılan bölümün içeriğiyle ilişkili olup, içerikle bağlı okura verilen bir nevi ipucu görevini üstlenmektedir. Örneğin; *Pontevedra Ormanlarının Son Yaban Domuzu* adlı on sekiz bölümden ibaret olan romanın her bölümü bir epigrafla başlar. Bu epigrafların birçoğu 17. yüzyıla ait edebi eserlerden alıntıdır. Epigraflar arasında Nobel ödüllü Rus yazarı İvan Bunin'den de alıntılara rastlamak mümkündür. Aslında bu epigrafların bazıları buldukları bölümlerin içerikleriyle çok ilişkisi olmasa da yine de okuru bu satırlar üzerinde düşünmeye sevk etmektedir. Epigrafların kullanıldığı bir başka roman *Kordova'nın Beyaz Güvercini*'dir. Rubina bu romanına da bir epigrafla başlar. Fransız roman yazarı Leon Bloy'un, *Napoleon'un Ruhunu* adlı romanından alınan epigraf, eserin içeriğine uygun olarak kullanılmış bir alıntıdır:

“Yeryüzünde kendisinin kim olduğunu söyleyebilen bir insan evladı bile yoktur. Hiç kimse bu dünyaya neden geldiğini, davranış, duygu ve düşüncelerinin ne anlam ifade ettiğini, gerçek adının, geçici isminin Cihan listesinde ne olduğunu bilmiyor.”⁸

Aslında bu alıntı sanki romanın ana karakteri Zahar Kordovin'in duygu ve düşünce dünyası, kişiliği ve kimlik yapısı ile ilgili önceden okura bir ipucu verme amacını taşımaktadır. *Leonardo'nun El Yazısı* adlı romanda da yazarın epigraf kullandığını görüyoruz. Yazar her bölümün girişinde bir ya da birkaç epigraf kullanmaya özen göstermiştir. İlk bölümde epigraf olarak önce *Varoluş* kitabından bir ayetin yer aldığı

⁶ Критика. Татьяна Осипцова, На разные голоса. Русская канарейка Дины Рубиной Url: <http://write-read.ru/reviews/519b> (Erişim Tarihi:11.02.2019)

⁷ Bir kitabın, kitaptaki bölümlerden birinin veya bir eserin başına, öne sürülen düşünceleri özetlemek amacıyla konulan cümle. Url: <http://www.turkcebilgi.com/epigraf> (Erişim tarihi: 12.02.2019)

⁸ Рубина, И.Дина. *Белая голубка Кордовы* М.: Эксмо , 2009 ,544 с.Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p=1 s.1 (Erişim tarihi: 12.02.2019)

görüyoruz: “Yakup yalnız kaldı. Ve güneşin doğuşuna kadar Melek onunla savaştı.”⁹

Yazar kullanmış olduğu bu epigrafın akabinde hemen Spinoza’dan “Meleklerden bahsedeceğimizi kimse beklemesin” alıntısına yer vermiştir. Romanın ilk bölümünde: Senya, Anna’dan sürekli “melek” olarak bahsetmektedir. Son bölümün epigrafı ise romanda bir laytmotif olarak kullanılan “Lili Marlen” isimli şarkıdan bir dörtlüktür. Bu şarkı, Senya ve Anna’nın ortak şarkısıdır. Senya, Anna’yı her andığında bu şarkıyı hatırlamaktadır. Romanın dördüncü bölümünde epigraf olarak Rus asıllı Amerikalı yazar Joseph Brodsky’nin (1946–1996) aynalarla ilgili şu cümlesi kullanılmıştır:

“...aynalar sana senin yüzünü belki aç gözlükten, belki güçsüzlükten geri vermek istemedi ama bunu yapmak istediklerinde senin geri gelen yüz çizgilerin artık olduğu gibi değillerdi.”¹⁰

Volodya, Senya’dan bahsederken onun Anna’yı çok sevdiğini, bu yüzden Anna’ya bakarken sanki aynaya bakıyormuş gibi hiç gözünü kırpmadan baktığını söyler: “Onlar, nasıl desem ki, kendi aşklarında tutsak gibiydiler. O, Anna’ya sanki aynaya bakıyormuş gibi hiç gözünü ayırmadan bakardı.”¹¹ Rubina, *Sokağın Güneşli Tarafı* romanında da epigraf kullanımını tercih etmiştir. Romanının giriş bölümündeki epigraf Franz Kafka’nın şehir ve insan ilişkisi üzerine yorumu olup yazarın romanda anlatmak istediği düşüncenin de özeti sayılabilir:

“...Bir ölçüde endişeli olan her insan için doğup büyüdüğü şehir, ona açıklanamayacak kadar doğma bir yerdir. Aynı zamanda da anıların, üzüntülerin, önemsiz şeylerin, utancın, çekiciliğin, gücünün boşuna harcandığı mekândır.”¹²

Rubina’nın romanlarında mekân çok önemli bir unsurdur. Yazarın romanlarında çok uzun mekân betimlemelerine yer verdiğini görmekteyiz. Romanda olayların anlatımı, mekân odaklı olmakla birlikte kimi zaman mekânların bir fon ya da dekor olarak kullanıldığı da görülmektedir. Kudüs, Hayfa, Moskova ve Tel Aviv bu gibi mekân unsurlarından sadece birkaçıdır. Yazar bu şehirleri olayların akışı doğrultusunda farklı tarzlarda betimlemiştir. Örneğin, Kudüs’ün anlatımında daha duygusal ve romantik bir dil kullanılırken

⁹ Рубина, И. Дина. *Почерк Леонардо* М.: Эксмо 2012 .464 с. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1929&p=1 Стр:1 (Erişim tarihi: 12.02.2019)

¹⁰ A. g.k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1929&p=61 s.61 (Erişim Tarihi: 08.02.2019)

¹¹ A. g.k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1929&p=78 s.78 (Erişim Tarihi: 08.02.2019)

¹² Дина И.Рубина. *На солнечной стороне улицы* . М: Эксмо, 2006, 384 с. Url:http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=1 s.1 (Erişim tarihi:29.01.2019)

Moskova'nın betimlenmesinde grotesk izleri taşıyan daha sert bir dil kullanılmıştır. M. Krutikov¹³, her iki mekânın betimlemesinde eksik bir şeyin olduğunu, her iki şehrin peyzaj betimlemesinin içsel karmaşıklık ve derinlikten yoksun olduğunu vurguluyor.¹⁴

Rubina'nın mekânları ön planda tuttuğu bir diğer roman *Kordova'nın Beyaz Güvercini* 'dir." Yazar romanda mekân olarak İsrail, Rusya ve İspanya'nın Vinnytsya, Sankt Peterburg, Kudüs, Roma, Toledo, Cordoba ve Vatikan gibi şehirleri seçmiştir. Yazar; roman kahramanının yaşayacağı, yolculuk edeceği, bulunacağı tüm ülkeleri öncelikle kendisi görmüş; bu ülkelere ve şehirlere ait her şeyi en ince detayına kadar incelemiş; doğasını, doğal ve tarihi güzelliklerini, folklorik ve kültürel özelliklerini, insanlarını, onların rutin gündüz ve gece hayatlarını, hatta gastronomi açıdan özelliklerini, tat ve koku zevklerini bile yakından inceleyerek bilgi sahibi olmuştur.¹⁵ Bu yüzden romanda sanatsal açıdan oldukça detaylı ve hareketli bir mekân betimlemesine rastlanmaktadır. Yazar bu tür betimlemeleri yaparken oldukça fazla sayıda sıfat ve mecazdan yararlanmışır. Böylece yazar belki de okuru için sıradan düzeyde bir tasvir olarak görünen bu manzaralara, anlatımıyla olağanüstü bir görünüm kazandırmayı başarmıştır:

"Şehir surlarını geçtikten sonra Virgen Del Valle manastırının yakınlarındaki taş köşküne, taraçaya doğru yöneldi. Burada, Tagus'un yüksek tepesinin bu kısmında kayalıklardaki yolu zorlukla geçerek her zaman duraklıyordu, büyü, çok geniş olmayan yosun yeşili nehirle sarmalanmış, taş duvarlarla ve selvi ağaçlarıyla çevrili evlere, kiliselere, konaklara, köprülere bakardı: Vedalaşırđı..."¹⁶

Başka bir tasvirde yine ayrıntılı detaylar yer aldığını görüyoruz:

"Bu arada, kocaman gümüş kaplamayla parlayan Sobor Katedrali – Toledo'nun gizemli ve uyuşmuş kayalarının etrafında hayat akıyordu. Bu kıvrımlı şehrin yollarından arabaların ışıkları, başka bir dünyanın sesleri ve gürültüleri buraya, hayal dünyasına, kiremit perdeli kanatların parlayan hayali fenerlerin kalbine atlayarak akıyordu."¹⁷

¹³ Edebiyat eleştirmeni

¹⁴ Синдикат, Роман-комикс Статья Михаил Крутикова http://www.narodknigi.ru/journals/52/dina_rubina_sindikata/ (Erişim Tarihi: 10.02.2019)

¹⁵ Дина Рубина: Думаю, самое правильное для автора книги – просто не смотреть фильм Наталья Пыхова. Url: http://www.antho.net/interview/rubina_19_10_2009.html (Erişim tarihi: 12.02.2019)

¹⁶ Рубина, И. Дина. *Белая голубка Кордовы* М.: Эксмо, 2009, 544 с. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p=40 s.40 (Erişim tarihi: 12.02.2019)

¹⁷ A.g.k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p=27 s.27 (Erişim tarihi: 12.02.2019)

Bütün bunların dışında yazarın romanlarında sıklıkla yabancı dilde kelimeleri olduğu gibi kullandığını görmekteyiz. Örneğin; Rubina, *Kordova'nın Beyaz Güvercini* romanında oldukça fazla İdiş, İbrani, İspanyol ve İtalyanca kelimeler kullanmıştır: *Bueno* – çok iyi (İspanyolca), *çiko* – hırsız (İspanyolca), *testo dikatso* – küfür (İtalyanca), *sielo* – güneş (İspanyolca), *amor mia* – aşkım benim (İspanyolca) vs. bu gibi kelimelere sadece birkaç örnektir. Bu kelimelerin açıklaması bazen dipnot şeklinde, bazen hemen kelimenin akabinde parantez içinde, bazen de o yabancı kelimeyi kullanan karakterin kendi tarafından açıklanarak verilmiştir.¹⁸

Rubina'nın mekân unsuru olarak kullandığı en önemli şehirlerden biri Taşkent'tir. Taşkent bir şehir olarak Rubina'nın sanatında önemli bir yere sahiptir. Çocukluğunun en güzel anılarını biriktirdiği bu şehir yazarın birçok eserinde ana mekân olarak kullanılmıştır. *Sokağın Güneşli Tarafı* adlı romanda da Taşkent bir şehir olarak romanın bir parçasıdır. O, romanda sadece yazarın anılarında yer alan bir şehir olarak değil, aynı zamanda doğası, sosyo-kültürel yapısı, insanları, tarihi ve toplumsal olayları, hukuk ve siyasi ilişkileriyle yer alan bir karakter özelliğindedir. Yazarın amacı okuru Taşkent'in tarihi ve coğrafyasıyla bilgilendirmek ya da onu kendi anılarıyla boğmak değildir. Yazar genel olarak her açıdan bildiği, tanıdığı ülkeleri, şehirleri mekân dekoru olarak kullanmaktadır. Taşkent ise, yazarın belki de her açıdan en iyi tanıdığı şehirdir.

Rubina, okurun sıkılmaması ve diğer konunun havasından sıyrılması için bu bölümde masalımsı bir anlatım dilini kullanmayı tercih etmektedir. Çocukluk anıları bu anlatılarda mekân odaklı olduğundan Taşkent'in doğal, kültürel ve etnografik özelliklerine değinir:

“Benim çocukluk yıllarım aslında birbirini takip eden Taşkent'in bahar ve kış ayları gibi iki farklı yaşamdan oluşuyordu. Kış, pencere çerçevelerini birbirine çarparak pencere kenarlıklarındaki derzlerle yapıştırılan gazete şeritlerini paramparça ediyor, hatta gri, siyah, beyaz dışındaki bütün renkleri soldurarak yağlıboya sanatını basit bir grafiğe dönüştürüyordu. Çılanzar Mahallesi'ndeki tipik tuğla evlerinin görüntüsü artık gözleri sevindirmiyor ve her zaman giydiğim kahve renkli okul kıyafetimin yün yakalığı boynumu kaşıdırarak kış havasındaki çocukluğumu çok karamsar döneme dönüştürüyordu. Bahara yönelen yoldaki tek moral verici şey olan yılbaşı ağacının parlayan sarı tepesi, yılbaşı hediyesi olan kâğıt torbaların içindeki turuncu mandalinalar ve renkli parlak balonlardı.

¹⁸ E. Н. Васильева, И. Е. Иванова . “Акты вербальной и невербальной коммуникации в романе Дины Рубиной «Белая Голубка Кордовы». Вестник Твгу. Серия «Филология». (2011) Выпуск 1.

Onlar kısa süreliğine de olsa kış tatilimize serpiştirdiği renkli tonlarıyla hayatımızı kısmen renklendiriyordu. İlkbahardan sonbaharın ortalarına kadar doğa kokularla dolup taşar, vücudu giyimden ağır yükünden kurtarıp ona özgürlük armağan ederek oyun sokaklarının bitmeyen sesleri ve dayanılmaz güneş parlaklığıyla zenginleştirdi. İşte benim yaz dönemindeki çocukluk yıllarım Taşkent'in komün¹⁹ yaşamındaki evlerin avlularıyla kokardı."²⁰

Rubina'nın anlatılarında Özbekistan'ın yerli ahalisi olan Özbekler ve Özbekistan'a zorunlu göç etmek zorunda kalan ve farklı coğrafi ve tarihi geçmişleri, birbirine benzemeyen hayat tarzları ve alışkanlıkları olan, farklı din ve kültür sahibi halklarla ilgili bilgiler de yer almaktadır. Yazar, birbirine hiçbir benzerliği olmayan tarihi ve kültürüne sahip insanların aynı sebepten başka bir mekânda bir arada yaşamak zorunda olduğunu bildirir. İnsanların burada hiçbir sorun yaşamadan birbirlerine karşı anlayış ve hoşgörüsüyle bir arada yaşadıklarına ve hatta ortak bir sosyokültür yapının bile oluştuğuna vurgu yapar. Acılar içerisindeki yaşam ve ortak kader kendisine özgü bir hoşgörü toplumu yaratmıştır. Herkese yapılan zulüm, kişilerin kendi kapris ve sorunlarını arka plana itmiş, ortak kaderin zorluklarını paylaşmak ön plana çıkmıştır. Bu anlatıların içinde yazar Özbeklerin halk geleneklerinden, kültürel ve sosyal özelliklerinden ayrıca bahsetmiştir:

"Ve herkes hep bir arada, kalabalık bir şekilde yaşıyordu... Komşu mahallelerde hiçbir mal varlığı olmayan Ruslar, eski inananlar topluluğu üyeleri, Tatarlar, Ermeniler, Yahudiler vardı... Savaş zamanında göç edenler hatta camilerde bile yaşamış, sonraları bu camiler depo olarak kullanılmış. Ulusal bağımsızlığın canlandığı zamanları ise ben bilmiyorum, o dönemler bende yok... Her yerde çay evleri/kahvehaneler vardır. Özbek erkeği çay evleri/kahvehaneler olmadan asla yapamaz, bir İngiliz için kulüp neyse Özbek için de çay evleri/kahvehaneler odur. Özbekler çay evleri/kahvehanelerde üzerleriyle, yani çizgili, mavi elbiseleriyle-çapanlarıyla, şapka ve takkeleriyle otururlar. Bütün gün çay içip terlerler. Onlar için ter vantilatör görevi görüyor, çapanlar ise vücut ısını tüm gün boyunca koruyor. Sıcaktan bu şekilde korunuyor olmaları asırlardan gelen bir halk geleneğidir. Yeri gelmişken, çay evleri/kahvehanelerde sık sık bir araya gelen Özbekler kendi aralarında herhangi bir konu üzerine âşıklık diye adlanan fikir atışması (âşik

¹⁹ Sovyet döneminde birkaç ailenin ortaklaşa ikamet ettiği daire tipi evler.

²⁰ Дина, И.Рубина. *На солнечной стороне улицы* М.: Эксмо, 2006.384 с. Url:http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=34 s.34 (Erişim tarihi:19.02.2016)

atışması) yaparlar. Biri komik bir şeyler söyleyince diğeri bunu anında havada kaparak cevaplar, herkes kahkahalara boğulur. Özbekler o kadar içten gülüyorlardı ki o anda yoldan geçen ve bu duruma alışkın olmayan kişiler ürküyorlardı. Alay etmek ve dalga geçmek, onların halk geleneklerine has bir şeydi ve bundan dolayı kimse kırılmazdı, sadece yapılan şakaya hemen cevap verilmeliydi. Bir nevi KVN²¹ oyunu gibiydi, ama otuz saniye düşünme payı olmadan...”²²

Rubina, bu halkların bir arada bulunduğu ortamın mahalle pazarları olduğunu söyler. Pazar kültürünün Özbeklere özgü olan bazı özellikleri yazar tarafından maharetle anlatılmakta ve bu pazar yerleri detaylı olarak okurun gözünde canlanmaktadır:

“Ah, o meşhur ihtişamlı Alay pazarı! Kimler kimler orada alış-veriş yapmadı ki! Sınır dışı edilen Volga Almanları... Buruşuk, yaşlı Koreliler... Yakışıklı Türkler, Ahıskalılar... Uzaktan Kübalıların kurutulup preslenen sarı kavunlarının boğucu kokusu geliyor... Kurutulan meyvelerin yanında değerli taşlar parlıyor... Ya ilk hasat hurmanın turuncu parlak salkımları... Ya nar kümeleri... Sarımtırak tüysüz ayvalar... Ağır, ıslak, altın renkli susamlı, haşhaşlı, hardal sarısı kayısı ve susamlı, çörek otlı, kuru kayısı ve Allah bilir daha neler neler karışımı helva kalıpları...”²³

Taşkent’le ilgili bütün bu anlatıların yanı sıra Rubina’nın Taşkent’e olan özlemi de dile getirilmektedir:

“Taşkent’i sık sık rüyamda görüyorum: çınarlar, karaağaçlar, kavaklar... Onun havası, tatlı suyu... Şafak, alacakaranlık... Polis memuru Gafurov sokakta yürüyor... Herşey, herşey rüyama giriyor, ağaçların pembe kökleri, derelerin şırıltısı, akan suyun içindeki narin, ipek gibi yosunlar... Belki de gençlik ve çocukluk yıllarının geçtiği mekânlara olan bağlılık insana özgü bir şeydir... Bunun nedeni senin mutlu olduğun o anlar, bir ayna gibi, bir gölün yüzeyi gibi o yıllara ve o mekânlara yansımıştır...”²⁴

Sokağın Güneşli Tarafında romanının adında da yer alan güneş kelimesi aslında eserde bir laytmotiftir.

²¹ Sovyetler Birliği’ne dâhil olan hemen hemen birçok ülkede bir grup gencin sahneleştirdiği bir nevi komedi oyunudur. Oyunun içeriğine uygun olarak bazen şaka ile karışık sorulan sorulara anında cevap verilebilmelidir.

²² A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=5 s.5 (Erişim tarihi:09.02.2019)

²³ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=54 s.5 (Erişim tarihi:09.02.2019)

²⁴ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=41 s.1 (Erişim tarihi:09.02.2019)

“Bizi sersemleten, gözümüzü kamaştırın şey güneşti, bizi bir çamur misali herkesin kendi hayatını kendi şekillendirdiği halde karıştırıyordu. Hepimiz güneşin çocuklarıydık...”²⁵; ya da “Çok yorulduğum zamanlarda Taşkent güneşinin yapışkan balını hatırlıyorum”²⁶; Veya: “Gökyüzünde daha şimdi çok-çok yüksekte duran güneş...”²⁷

Yazar Taşkent'in kendilerine sıra dışı bir güç, güven duygusu verdiğini düşünmektedir. Bu hususu bile güneşle ilişkilendirerek açıklayan Rubina, aslında çocukluğun kendi güzelliği ve özelliğinden kaynaklı bir yaşamdan bilinçli olarak mekân odaklı bahsetmektedir:

“Yok ya, sanki Taşkent'te daha da kolaydı yaşamak. Biz daha az korkardık. Belki güneş daha çoktu, zira güneşte şimdi nasıl diyorlar, serotonin maddesi fazladır, değil mi... bu hormon korkuyu tedavi eder, kalbi ferahlatır... İşte, bu güneş, bu çınarlar Odo parkındaydı... Tabak kadar büyük yapraklar, tango müziği...”²⁸

Örneklerden gördüğümüz gibi sıklıkla tekrar edilen güneş kelimesi çocukluğunun sıcak anılarıyla bağlantılıdır. Yazar dâhil olmak üzere romanın diğer karakterleri için de aslında sokağın güneşli tarafı onun çocukluk anılarının geçtiği Taşkent şehrinin kendisi demektir. Dina Rubina'nın eserlerinde kullanmış olduğu anlatım tekniklerinden en ilginç de yazarın kendi fikirlerini, düşünce ve yorumlarını romandaki karakterlerinden birinin yardımıyla aktarmasıdır. Örneğin; *Sindikat* romanında Rubina'yı yıllardır rahatsız eden bir konunun romanın ana karakteri Dina tarafından cevaplanmasıdır. Aslında bu bakış açısından da baktığımızda romandaki ana karakter Dina'nın birebir yazarın kendisi olduğunu görebiliriz. Yazara her zaman yönlendirilen “Siz kendinizi İsrail'e mi yoksa Rusya'ya mı ait hissediyorsunuz?” sorusunu ana karakter Dina şöyle cevaplamaktadır:

“O anlatırken aniden ben bütün bu yıllar süresince bana ıstırap veren şeyin ne olduğunu anladım. Ben, benim iki ülkem; İsrail ve Rusya arasındaki farkı duygu ve düşünce dünyamda belirlemek ve kelimelerle ifade etmek istedim. İsrail'deki bütün hayatım, beni orada çevreleyen her şey nesnelere, mekân ve insanlardır; bir anlık göz kamaştırıcı bir gerçekliktir ve böyle de kalacaktır. Rusya'da benimle

²⁵ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=50 s.50 (Erişim tarihi:01.02.2019)

²⁶ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=98 s.98 (Erişim tarihi:01.02.2019)

²⁷ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1930&p=16 s.16 (Erişim tarihi:01.02.2019)

²⁸ A. g. k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1932&p=28 s.28 (Erişim tarihi:01.02.2019)

olan herşey, şimdi olan herşey ve sonraki zamanlarda olacak şeyler beraberindeki bütün işaretleriyle birlikte aslında bir rüyadır.”²⁹

Bütün bunların yanı sıra Dina Rubina'nın romanlarında esere anlatım gücü ve deyiş güzelliği katmak amacıyla atasözleri ve deyimlerin kullanımına da yer verdiğini görmekteyiz. Bunlar yazarın romanlarının en önemli dil yapılarından biridir:

“Sen kötü yapma, olursa kendi kötü olur”³⁰ (*Ты плох-та не делай, плох-та само получится*), “Ne kadar çalışırsan o kadar kazanırsın”³¹ (*Не потопашь, не полопашь*), “Mesih'ten çok uzun bahsedince, onun eşeği geliyor...”³² (*Когда долго говорят о Мессии, приходит его осел*), “Çocuk konusuna gelince – artık kendini nasıl anlatırsan...”³³ (*А касаемо детей – так это как себя поставишь*), “Gece her delik siyahıtır”³⁴

(*Ночью любая дыра черна*), “Herkes kendi kasırgasını kendi seçer.”³⁵ (*Каждый сам себе выбирает свой ураган*)

Sonuç

Dina Rubina her romanda farklı dil, üslup ve anlatım teknikleri kullandığı söylenebilir. Genellikle, romanların büyük bir kısmında tercih edilen teknik, geriye dönüş tekniğidir ki bu husus bazı romanların kurgu ve konusunun karmaşık bir yapıya bürünmesini sağlamıştır. Esasen romanlarında sade dil kullanımına özen gösteren yazar, genellikle yabancı kelimelerin kullanımından kaçınmamış hatta yer yer metne uygun olarak yabancı kelimelerin kullanımına özen göstermiştir. Bununla birlikte, yazarın eserlerinde genel anlamda ister atasözleri ve deyimleri, isterse de kutsal metinlerden alıntı yaptığı cümleleri epigraf olarak sıklıkla kullandığı görülmektedir. Rubina için mekân her açıdan

²⁹ Рубина, И.Дина. *Синдикат*, М.: Эксмо, 2006. 576 с. Url:http://loveread.ec/read_book.php?id=2015&p=15 s.15 (Erişim Tarihi:11.02.2019)

³⁰ Рубина, И.Дина *Белая голубка Кордовы*, М.: Эксмо, 2009, 544 с. Url:http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p=60 s.60 (Erişim tarihi: 25.01.2019)

³¹ A.g.k. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p=1 s.1 Erişim tarihi: 15.02.2019)

³² Рубина, И. Дина, *Вот идет Мессия!*. СПб: Петро, 1999, 320 с.

Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=1933&p=39 s.39 (Erişim Tarihi: 16.02.2019)

³³ Рубина, И. Дина, *Вот идет Мессия!*, СПб: Петро, 1999, 320 с. Url:http://loveread.ec/read_book.php?id=1564&p=72 s.72 (Erişim Tarihi: 16.02.2019)

³⁴ Рубина Д. *Синдикат*, М.: Эксмо, 2006. 576 с. Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2015&p=32 s.32 (Erişim Tarihi: 16.02.2019)

³⁵ Рубина, И. Дина *Почерк Леонардо* М.: Эксмо 2012 ,464 с. Url:<http://loveread.ec/contents.php?id=1929> (Erişim Tarihi: 08.02.2019)

önemli bir unsurdur: Eserlerinde mekân unsurunun betimlenmesi, mekân-karakter, mekân-olay örgüsü ilişkilendirmesi konusuna oldukça dikkat ettiği görülen yazarın, farklı ülke ve şehirleri eserlerinde dekor olarak kullanmakla birlikte bu mekânları sosyo-kültürel açıdan da ele aldığı görülmektedir. Dina Rubina öykülerinde zaman, mekân, şahıs kadrosunu birbirinden ayrılmaz bir unsur olarak ele almıştır.

Кайнаққа

- Rubina, D.İ., Poçerk Leonardo, M.:Eksmo, 2012.
- Rubina, D.İ.; Posledniy kaban iz lesov Pontevedra, M.:Eksmo, 2002.
- Rubina, D.İ.; Sindikat, M.:Eksmo, 2006.
- Rubina, D.İ.; Sindrom Petruški, M.:Eksmo, 2008.
- Rubina, D.İ.; Vot İdet Messiya! SPB., Retro, 1999.
- Rubina, D.İ; Belaya golubka Kordovi, M.:Eksmo, 2009.
- Rubina, D.İ.; Na solnetçnoy storone, M.:Eksmo, 2008.
- Роман в жанре комикса. Интервью с Майя Кучерская. "Российская газета" - Федеральный выпуск №3682 Url: <http://www.rg.ru/2005/01/26/rubina.html>
- Рубина, И. Дина. Я уже не вернулась в Россию . Интервью с Полина Лимперт .Url: http://mignews.com/news/interview/world/231204_165406_72190.html
- Критика .Татьяна Осипцова, На разные голоса. Русская канарейка Дины Рубиной Url: <http://write-read.ru/reviews/519b>
- Е. Н. Васильева, И. Е. Иванова . Акты вербальной и невербальной коммуникации в романе Дины Рубиной «Белая Голубка Кордовы» Вестник Твгу. Серия «Филология». 2011. Выпуск 1
- Синдикат, Роман-комикс Статья Михаил Крутикова Url: http://www.narodknigi.ru/journals/52/dina_rubina_sindikat/
- Url: <http://www.turkcebilgi.com/epigraf>
- Url: http://loveread.ec/read_book.php?id=2014&p